

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิวัฒนาการลวดลายปูนปั้นประดับโบราณสถานสมัยอยุธยา
ตอนต้น (พ.ศ. ๑๘๕๓ - ๑๘๖๗)

ชื่อ นายสันติ เล็กสุขุม : สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์

ภาควิชา : โบราณคดี

ปีการศึกษา : ๒๕๒๑

บทคัดย่อ

ราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ได้มีการสร้างปราสาทประธานวัดมหาธาตุ ลพบุรี และ ใน พ.ศ. ๑๘๕๓ พระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนาอยุธยาเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทางภาคกลางของประเทศไทย ระยะเวลาที่ห่างกันนี้ ยังขาดเรื่องราวและหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับลพบุรีและเมืองอื่น ๆ ทางภาคกลาง

ลวดลายปูนปั้นประดับปราสาทประธานวัดมหาธาตุ ลพบุรี มีแบบสืบเนื่องมาจากลวดลายแบบเขมร ในต้นสมัยอยุธยาแบบอย่างของลวดลายได้เริ่มคลี่คลายลง การเกี่ยวข้องกับสุโขทัย และการติดต่อกับจีน ทำให้วัฒนธรรมของอาณาจักรใหม่ ซึ่งมีพื้นฐานวัฒนธรรมมอญ - เขมร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางศิลปกรรม เช่น ลวดลายประดับมีลักษณะผสมผสาน ต่อมาความใกล้ชิดกับจีนทำให้ลักษณะลวดลายแบบจีนบางประการเด่นชัดยิ่งขึ้นระยะหนึ่ง อันแสดงถึงผลจากการมีความสัมพันธ์และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามลักษณะลวดลายโดยรวม ยังเห็นได้ชัดเจนว่าสืบต่อมาจากต้นแบบในศิลปะเขมร

จากการศึกษาลวดลายปูนปั้นประดับโบราณสถาน และลวดลายประดับอื่น ๆ ที่เทคนิคต่างออกไป สามารถนำมาลำดับวิวัฒนาการได้ โดยมีลวดลายประดับปราสาทประธานวัดมหาธาตุ ลพบุรีเป็นหลักลงมา ในระหว่าง พ.ศ. ๑๘๕๓ - ๑๘๖๗.

Thesis Title : Studies in the Evolution of the Stucco Architectural
Motifs of Early Ayudhya (1350 - 1424 A.D.)

Name : Mr. Santi Laksukhum

Department : Archaeology

Academic Year: 1978

ABSTRACT

Towards the end of the thirteenth century A.D. the Prang of Wat Mahathat at Lopburi was constructed. In 1350 A.D. King U-thong founded the city of Ayudhya, which became the most important town in central Thailand. During this time there is a gap of historical evidence concerning the relation between Ayudhya, Lopburi and other towns in this area.

The stucco motifs on the Prang of Wat Mahathat at Lopburi developed from Khmer motifs and passed on to Ayudhya period. The relation with Sukhothai and China resulted in artistic influence which can also be seen in Ayudhya motifs. However, the Ayudhya motifs in general can be seen as deriving from the principal Khmer decoration.

Stucco motifs on some of the early Ayudhya monuments enable us to classify their evolution, which we can trace step by step as evolving from the motifs found at Wat Mahathat, Lopburi, between the years 1350 to 1424 A.D..

According to the author, the evolution of stucco motifs used can be divided into five successive stages and can date the following monuments into five groups:

1. Before the foundation of Ayudhya about the end of the 13th century A.D. : the main prang and prang number 16 C at Wat Mahathat, Lopburi. The prang at Wat Nakhon Kosa also at Lopburi forms the transitional link between this first period and the second one.

2. From about 1350 - 1369 (the reign of King Ramathibodi I (King U-tong) the founder of Ayudhya) : carved stones at Wat Mahathat, Ayudhya; the prang no. 6 also at Wat Mahathat, Ayudhya; the main prang of Wat Mahathat, Ratburi and the prang at Wat Som, Ayudhya.

3. From about 1369 - 1409 (the reigns of King Ramesuan, King Boromrachathirat I, King Ramesuan (second time) and King Ramracha: the main prang and an auxiliary mandapa at Wat Pra Ram, Ayudhya (from 1369) ; the prang at Wat Song Pi Nong, Amphoe Sanburi, Chainat; the prang no. 8 at Wat Mahathat, Ayudhya (from 1374) ; the prang no. 6 B and the chedi no. 4 B at Wat Mahathat, Lopburi (circa 1369 - 1394) ; the chedi at Wat Pra Rup, Supanburi ; the octagonal chedi in Khao Luang Cave Petburi and the octagonal chedi at Wat Mahathat, Amphoe Sanburi, Chainat.

4. From 1409 - 1424 in the reign of King Nakharin at Ayudhya : lotus petal motifs at Wat Chang Rob, Kampaengpet (about 1400) ; some objects in the crypt of the main prang of Wat Ratburana, Ayudhya,

5. From 1424 which is the year when King Boromrachathirat II came to the throne : the main prang of Wat Ratburana, Ayudhya ;

the main prang of Wat Pra Si Ratana Mahathat, Supanburi which was, according to the author, built by command of King Boromrachathirat II and restored by his son, King Boromtrailokanath,

คำขอบคุณ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ ข้าพเจ้าได้รับทุนจากมูลนิธิฟอร์ด ผ่านคณะโบราณคดี เพื่อสำรวจถ่ายภาพศิลปอยุธยาทั่วประเทศไทย และได้เริ่มศึกษาริวัฒนาการลวดลายสมัยอยุธยา ตอนต้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ทุนจากมูลนิธิเจมส์ ทอมป์สัน และสยามสมาคม จึงได้รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม และเสนอเป็นรายงานวิจัยเบื้องต้น อันเป็นเค้าโครงสำหรับเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากพอสมควร ทางมูลนิธิเจมส์ ทอมป์สันได้ออกค่าใช้จ่ายให้ จึงขอขอบคุณมูลนิธิ สยามคม และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน

วิทยานิพนธ์นี้เกิดขึ้นและสำเร็จด้วยการศึกษาริธีการอันเป็นระเบียบในการลำดับ ริวัฒนาการทางศิลปะ จาก ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทราดิศ ดิศกุล อาจารย์ ดอกเตอร์พิริยะ ไกรฤกษ์ ได้ให้กำลังใจและแนะนำขั้นตอนการเรียบเรียงให้เหมาะสม อาจารย์ ผาสุข อินทรารูธ ได้ร่วมสำรวจพร้อมทั้งแนะนำข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ และอาจารย์นันทนา ชูติวงศ์ ได้ให้คำปรึกษาที่มีประโยชน์เช่นกัน ระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์คงเดช ประพัฒน์ทอง อาจารย์ วีรพันธ์ มาลัยพันธ์ อดีตหัวหน้าภาควิชาโบราณคดี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา กาญจนาคม หัวหน้าภาควิชา ฯ คนปัจจุบัน

ขอบคุณอาจารย์มณเฑียร สมุทรสาคร ที่ร่วมสำรวจในระยะแรก พร้อมทั้งคุณชัยขรรค์ สีลวนิช คุณสมชาย ณ นครพนม คุณบวรเวท รุ่งรุจี คุณสุกิจ จันทราชไธธร คุณเอิบเปรม รัชรางกุล และคุณวีรสิทธิ์ ชูแสงทอง ซึ่งนอกจากร่วมสำรวจตั้งแต่ระยะแรกจนระยะหลังและยังถ่ายรูป ศึกษายารูปส่วนใหญ่ ประกอบวิทยานิพนธ์นี้ คุณทิพรัตน์ สุชาติวาย คุณณารัตน์ ปรีชา พิษคุปต์ คุณอนันต์ เพชรทอง และคุณคณิศ นันทิสิงห์ ได้ช่วยคัดลอกและจัดพิมพ์จนเป็นรูปเล่ม

ขอบคุณ คุณศิริพันธ์ อีระศรีโชติ คุณวัชรินทร์ พุ่มพงศ์แพทย์ และเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรทุกท่านที่ให้ความสะดวกในการศึกษา

ขอบคุณ อาจารย์สุรินทร์ ภู่อจรร ที่ร่วมสำรวจถ่ายรูปในระยะสุดท้าย พร้อมทั้งศึกษายารูปประกอบเพิ่มเติมและตลอดจนท่านที่ช่วยเหลือทุกท่านที่มีได้ออกนาม ณ ที่นี้.